

ket, melyeket előre látó kormányférfiaknak meg kell oldaniok, ha a magyarság természetes fejlődését elő akarják segíteni. Mindent egybefoglalva, úgy áll tehát a dolog, hogy a magyarság nemzeti küzdelmeinek a Balkán lesz a jövődöbéli színhelye. S nem állapodhatik meg a küzdelem addig, míg a Balkán nevezetesebb tartományai nem fogják Magyarországnak kiegészítő részét képezni. De meg fog szünni, a további hódítás, mihelyt elérte a vízválasztó határokat“. Csak az esetben, ha olyan faktor jelenik meg a történet folyamában, a minő a törökség volt, akadhat meg a magyarság természetes fejlődése, illetve fennmaradása, végzi be Hoitsy tanulságos fejtegetéseit. Ha nem, úgy „szembe fog állhatni minden viharral és veszedelemmel. Hódítani nem fog többé. A békének, az állandóságnak és haladásnak lesz leghatalmasabb biztosítóka és bástyája Európa keletén. És ha a jövődö nemzedékekben meg lesz a kellő igyekezet abban, hogy szellemi tartalommal töltsék be azt a nagy birodalmat, úgy a magyar lesz a jövődö koroknak legnagyobb, legdicsőségesebb nemzete“.

Tehát a mint okos taglalgatásával oktat bennünket Hoitsy, s a jövődö gyönyörű álmával izgatja politikai képzeletünket, s mindent könnyed, világos nyelvvel teszi, mely szabatos és következetes gondolkodást tükröztet. Elmélete és célja magasztos és szárnyaló, de eszközei egyszerűek. Gondolataival és gondolkozási módjával akar hatni, az irány és a hang hatását nem veszi igénybe. Nemes tartózkodás jellemzi, s ez nagyban hozzájárul, hogy szívesen, figyelemmel helyezük lelkünket gondolkozásának barázdáira. Nem szabad sajnálni azt a 2—3 órát, mialatt öntudatunkat Hoitsynak megnyitottuk, s azt a néhány perczet, mialatt egy-egy ítélete napok multán emlékezetünkbe visszatért.

Krenner Miklós.

Lebensfragen und Lebensbilder.

Von *Förster V.* Sozialethische Betrachtungen. Berlin (Edelheim) 1902.
324. lap. Ára 4 márka.

Tartalmas és tanulságos életképeivel s életkérdéseivel a sociáletikai érdeklődés felköltését és erősítését célozza a szerző. A sociáletika érdekeit szolgálják az ő szakavatott értekezései és tanulmányai, a melyek csak azt igazolják, hogy a legutolsó évtizedekben újból az ethika korunkat mozgató eszméi felé fordul a német tudósok buzgalma. Az ethika léssen a socialis kérdésnek is a mozgató ereje és megoldója, a mint, hogy az ethikusok és nemzetgazdászok ma már megegyeznek arra nézve, hogy a socialis kérdés első sorban ethikai s csakis másodsorban gazdasági kérdés.

A miben vonzó és tanulságos fejtegetésekkel találkozunk, a munkaidő megrövidítésének, illetve helyes beosztásának a titkáról,

a szükségből való védelem s a büntetés etikájáról, a hatalom és a tekintély képviselőihez való viszonyunkról, korunk égető sebééről, a párbajról, a konventionális morál elleni küzdelmünkről, a morális energiáról, Bismarck herezeg emlékiratairól, a demokratiáról s a fejedelemségről, az ember-világ solidaritásáról, a nő kérdés gondolatairól, a női nem tudományos képzéséről és akadémiai hivatásáról, az iskoláról az újabb életfeltételek világánál tekintve, a matematikai és természettudományi oktatás ügyéről, az egyetemi diákról s a politikáról a természetkutatásban nyilvánuló szigorú tudományosságról, a napi eseményekről, az ethika és a politika egymáshoz való viszonyáról, az államok önfentartása érdekéről. Egidy M. komoly gondolatairól a kereszténység felfogásában, az igazságosságról a vallás és az egyház terén, a világnézetéről s a közösségi életről s a szépség és igazság élethatalmainak természetes szövetségéről. Legtöbbje ez értekezéseknek különböző folyóiratokban megfelelő alkalmakkor jelent meg. Így p. o. az ethikai tárgyúak az ethikai kultúra német társulatának évkönyveiben. Fejtegetései vonzóak, az életből merítettek s az életnek szólók. A keresztyén egyházak sociáletikai hatásai iránt nem mindig méltányos vagy igazságos, habár másrészt elismeri az ideális követelményeknek s az erkölcsi tapasztalatoknak a kereszténységben való szerves kapcsolatát, s elismeri, hogy a vallásnak s az egyháznak is része van az emberiség erkölcsi és szellemi fejlődésének jótéteményeiben. Szerinte az értelem és a tudomány az embervilág vezető hatalma, s maga a theológia is hozzájárult az érettebb bölcséleti gondolkodás világánál és befolyása alatt az akarat erkölcsi szabadsága fogalmának tisztázásához ethikai, pszichológiai és physiológiai tekintetben egyaránt. Az egyházi hatalom főtámaszával, a halhatatlanság hitével szemben a modern természettudomány szerzőnk szerint szkeptikus álláspontot foglal el.

Biztos kalauzunk van ez életképekben az élet számára.

Dr. Szlávik Mátvás.